

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 21 (1989)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 21 (Γενάρης-Φλεβάρης-Μάρτης 1989)

Ένα αρχαιολογικό πρόγραμμα για παιδιά στη Πρέβεζα

Άγγελος Παληκίδης

doi: [10.12681/prch.41473](https://doi.org/10.12681/prch.41473)

Copyright © 2025, Άγγελος Παληκίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παληκίδης Ά. (2025). Ένα αρχαιολογικό πρόγραμμα για παιδιά στη Πρέβεζα. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (21), 22–34. <https://doi.org/10.12681/prch.41473>

«ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΠΡΕΒΕΖΑ»

*Άγγελου Παληκίδη, αρχαιολόγου
του γραφείου Επ. Νικόπολης*

Α. Για ποιούς λόγους γίνεται αυτό το πρόγραμμα.

Η ανάγκη για την γνωριμία του παιδιού με την ιστορία και τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος της χώρας του θεωρείται κάτι παραπάνω από δεδομένη. Ως μελλοντικός πολίτης αποτελεί τον βασικό φορέα και κυρίαρχο της πολιτιστικής του κληρονομιάς και έχει την ιστορική υποχρέωση να την προστατεύσει και να την αναδείξει. Ωστόσο, το κοντινό παρελθόν και το άμεσο παρόν με τα φαινόμενα καταπάτησης αρχαιολογικών χώρων, της αρχαιοκαπηλίας και της βεβήλωσης είναι ενδείξεις μιάς κατάστασης ανησυχητικής που είμαστε όλοι υποχρεωμένοι να την πολεμήσουμε. Έχουμε όμως μία πρωταρχική μακροπρόθεσμη υποχρέωση να εμφυσήσουμε στα παιδιά, τους μελλοντικούς φορείς της παράδοσης, την αγάπη για τα αντικείμενα του παρελθόντος, γενικότερα τον σεβασμό προς την καλλιτεχνική δημιουργία όχι μόνο της αρχαιότητας αλλά και του σύγχρονου κόσμου.

Επειδή ακριβώς η πολιτική και η παιδαγωγική φιλοσοφία που διακατέχει την διδασκαλία στα σχολεία της χώρας μας δεν έχει κατανοήσει και εφαρμόσει αυτές τις αναγκαιότητες, αναλάβαμε την υποχρέωση να φέρουμε σε επαφή τους μαθητές των δημοτικών σχολείων της Πρέβεζας σε επαφή με τον πλησιέστερο αρχαιολογικό χώρο της περιοχής τους, την Αρχαία Νικόπολη.

Εδώ παραθέτουμε έναν μικρό οδηγό για παιδιά με ορισμένα μνημεία της Νικόπολης που κρίναμε ως καταλληλότερο για την περίπτωση. Έγινε μεγάλη προσπάθεια να παραμείνει ο λόγος απλός και κατανοητός για τα παιδιά και να αποφευχθεί, όσο είναι δυνατό, η ειδική αρχαιολογική ορολογία. Αποφύγαμε ακόμα να παραθέσουμε πλήθος χρονολογιών και προτιμήσαμε την αναφορά σε αιώνες. Τέλος, κρίθηκε αναγκαίο να αναφερθούμε περιληπτικά στη σημερινή κατάσταση των μνημείων, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και την προσπάθεια προστασίας και διάσωσής τους.

«ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ»

Πρόγραμμα ξενάγησης
στην Νικόπολη

ΠΡΕΒΕΖΑ 1989

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΞΕΝΑΓΗΣΗΣ

ΣΤΗΝ

ΝΙΚΟΠΟΛΗ

ρωμαϊκή εποχή

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Μνημείο του Αυγούστου
Λουτρά Μπεντένια
Ωδείο
Νυμφαίο - Υδραγωγείο
Μαυσωλείο Ασυρμάτου
βυζαντινή εποχή

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Παλαιοχριστιανικό τείχος
Βασιλική Δουμετίου ή βασιλική Αλκίσωνος
Επισκοπικό Μέγαρο - υπόκαυστο
Γνωριμία με τις κυριότερες μορφές
καλλιτεχνικής δημιουργίας:
ψηφιδωτό, πορτραίτο, ανάγλυφο, μικροτεχνία.

ΜΟΥΣΕΙΟ

A. Τι είναι Αρχαιολογία

Αρχαιολογία είναι η επιστήμη που ερευνά ό,τι έχει απομείνει από το παρελθόν, είτε αυτό βρίσκεται στη στεριά είτε στη θάλασσα. Σκοπός της Αρχαιολογίας είναι να μας φέρει κοντά στους προγόνους μας, στον τρόπο που αυτοί ζούσαν. Με την Αρχαιολογία μπορούμε να γνωρίσουμε πως οι αρχαίοι κατασκεύαζαν τα σπίτια, τους ναούς και όλα τα δημόσια κτίριά τους· πως διασκέδαζαν· τι αντικείμενα χρησιμοποιούσαν στην καθημερινή τους ζωή (π.χ. οικιακά σκεύη), τι ρούχα φορούσαν, πως ήταν τα έργα τέχνης τους, δηλ. τα αντικείμενα που κατασκεύαζαν για να λαμπρύνουν τη ζωή τους, ακόμα και πως ήταν τα μεταφορικά τους μέσα (άρματα, πλοία κ.α.), πως γυμνάζονταν, πως πολεμούσαν και πως ήταν κάθε φορά τα όπλα τους, πως έθαβαν τους νεκρούς τους και πολλά άλλα.

B. Τι είναι ανασκαφή και τι ευρήματα

Ανασκαφή είναι το σκάψιμο στη γη που θα φέρει στο φως τα κατάλοιπα

των αρχαίων πολιτισμών. Η ανασκαφή πρέπει να γίνεται πάντα από τους αρχαιολόγους για να μην καταστραφούν τα ευρήματα και για να μην χαθούν τα χρήσιμα στοιχεία που θα μας δείξουν τον τρόπο ζωής των αρχαίων προγόνων μας.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ είναι όλα τα αντικείμενα που βρίσκονται στην ανασκαφή (αγγεία, εργαλεία, κοσμήματα, αγάλματα κ.α.). Επειδή τα περισσότερα από τα ευρήματα αυτά όμως βρίσκονται σπασμένα σε μικρά κομμάτια, αναλαμβάνουν ειδικοί επιστήμονες, που λέγονται *συντηρητές* να συγκολλήσουν και να τα φέρουν στην αρχική του μορφή.

Γ. Μελέτη των ευρημάτων

Ο αρχαιολόγος με βάση τις ειδικές γνώσεις που έχει μπορεί να χρονολογεί τα ευρήματα των ανασκαφών του, δηλαδή να ανακαλύπτει πότε αυτά κατασκευάστηκαν.

Δ. Το Μουσείο

Τα χαρακτηριστικά ευρήματα, αφού συντηρηθούν και μελετηθούν, τοποθετούνται σε ειδικά κατασκευασμένα κτίρια, που λέγονται *Μουσεία*, για να μπορεί να τα βλέπει και να τα χαίρεται ο κόσμος, να μαθαίνει την ιστορία του και να θαυμάζει αντικείμενα που κατασκευάστηκαν πολλά χρόνια πριν.

ΡΩΜΑΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κατά τον 1ο αιώνα π.χ. οι Ρωμαίοι είχαν εδρεώσει την κυριαρχία τους σε όλο τον τότε τον γνωστό κόσμο, μαζί βέβαια και στην Ελλάδα. Το μεγάλο πρόβλημα όμως για την Ρώμη ήταν πιο πρόσωπο θα γινόταν απόλυτα κυρίαρχο σε ολόκληρη την αυτοκρατορία. Οι δύο μεγάλοι υποψήφιοι για τη θέση του αυτοκράτορα ήταν ο Αντώνιος μαζί με την Αιγύπτια Κλεοπάτρα και από την άλλη πλευρά ο Οκταβιανός. Ο γεωγραφικός χώρος που θα έκρινε το μέλλον του τότε γνωστού κόσμου έτυχε να είναι το Άκτιο. Στο Άκτιο λοιπόν έγινε η ναυμαχία ανάμεσα στους δύο μεγάλους αντιπάλους. Ο Οκταβιανός, σύμφωνα με την παράδοση, παρακολούθησε τη ναυμαχία από ένα ύψωμα, που βρισκόταν πολύ κοντά στο σημερινό χωριό Σμυρτούλα. Μετά τη νίκη του ίδρυσε ένα περίλαμπρο μνημείο σ' αυτό τον χώρο για να θυμίζει στις επόμενες γενιές το σημαντικό γεγονός και το αφιέρωσε σε τρεις θεούς: στον Απόλλωνα, θεό του φωτός, στον Ποσειδώνα, θεό της Θάλασσας και τον Άρη, θεό του πολέμου. Την όψη του τεράστιου μνημείου του την διακόσμησε με τα έμβολα των πλοίων του νικημένου Αντωνίου. Στη συνέχεια αποφάσισε να ιδρύσει μια μεγάλη και πλουσιότατη πόλη στην περιοχή αυτή, που την ονόμασε Νικόπολη· επειδή στην περιοχή δεν υπήρ-

χαν αρκετοί άνθρωποι για να κατοικήσουν τη νέα πόλη, ο Οκταβιανός μετέφερε πολλούς ανθρώπους σχεδόν με τη βία από άλλα μέρη της Ηπείρου. Η Νικόπολη στη συνέχεια θα ακμάσει βγάζοντας δικά της νομίσματα, όπου εικονίζεται η πόλη προσωποποιημένη και αθλοθετώντας αγώνες στους οποίους καταφθάνουν αθλητές από όλα τα μέρη του τότε γνωστού κόσμου. Σ' αυτή την εποχή (1ος αιώνας π.χ, 1ος και 2ος μ.χ.) κατασκευάστηκαν τα μεγάλα δημόσια οικοδομήματα το θέατρο, το Ωδείο, τα λουτρά, το Νυμφαίο, το μεγάλο τείχος, το Υδραγωγείο που έφερνε νερό στη Νικόπολη από τις πηγές Αγίου Γεωργίου διατρέχοντας απόσταση 40 περίπου χιλιομέτρων. Το μέγεθος του πλούτου και της ακμής των κατοίκων της Νικόπολης αυτή την εποχή το διαπιστώνουμε βλέποντας και μόνο τους λαμπρούς και πλούσια κτερισμένους τάφους, ατομικούς ή οικογενειακούς: ολόκληρα μαυσωλεία με θαυμάσια αρχιτεκτονική, σαρκοφάγοι που μοιάζουν με μικρά σπίτια και διακοσμούνται με ανάγλυφα φρούτα, λουλούδια, ζώα και πολλά άλλα θέματα. Τα κτερίσματα* των τάφων είναι εξίσου σημαντικά: όπλα για τους νεκρούς πολεμιστές, είδη καλοπισμού για τις γυναίκες, δακτυλίδια και κοσμήματα, παιχνίδια για τα άτυχα παιδιά· όλα αυτά βέβαια φανερώνουν τον σεβασμό που έδειχναν οι ζωντανοί για τους νεκρούς φίλους και συγγενείς τους και την διάθεση να κάνουν όσο πιο ευχάριστη γίνεται την μεταθανάτια ζωή.

Η θέση στην οποία κτίστηκε η Νικόπολη κάθε άλλο παρά τυχαία είναι. Σε μια εποχή που οι Ρωμαίοι είχαν καταλάβει ολόκληρο τον κόσμο και είχαν μεταβάλει την Μεσόγειο σε «ρωμαϊκή θάλασσα», η πρωτεύουσα Ρώμη έγινε το πολιτικό και εμπορικό κέντρο του κόσμου. Το εμπόριο βρισκόταν σε μεγάλη ακμή καθώς εξουδετερώθηκαν οι πειρατές αλλά ήταν απαραίτητο να δημιουργηθούν μεγάλα εμποροναυτικά κέντρα ανάμεσα στην ανατολή και την δύση, στα οποία θα σταματούσαν και θα ανεφοδιάζονταν τα πλοία. Ένα από αυτά τα κέντρα ίσως το σημαντικότερο ήταν η Νικόπολη, αφού βρισκόταν κοντά τόσο στη Ρώμη, όσο και στις ανατολικές επαρχίες του ρωμαϊκού κράτους. Ήταν άλλωστε το επίγειο του μεγαλύτερου μέρους της Ηπείρου, δηλαδή το σημείο όπου συγκεντρώνονταν τα εμπορικά ήδη της γύρω περιοχής για να φορτωθούν στα πλοία και να πουληθούν μακριά.

ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κατά τον 4ο αιώνα μ.χ. ο Χριστιανισμός εδραιώνεται μέσα στα όρια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και αρχίζει να παρακμάζει η παλιά πολυθεϊστική θρησκεία. Παράλληλα η πρωτεύουσα Ρώμη αρχίζει να αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, κυρίως οικονομικά, απειλείται όμως και στα ανατολικά της σύνορα. Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος κρίνει σκόπιμο να μεταφέρει την πρωτεύουσα του κράτους τους στο Βυζάντιο, την Κωνσταντινούπολη, και να αποδε-

χθεί ως επίσημη θρησκεία τον Χριστιανισμό. Την εποχή από την εμφάνιση της νέας θρησκείας έως και την περίοδο που θα κυβερνήσει την Βυζαντινή Αυτοκρατορία ο Ιουστινιανός την ονομάζουμε *Παλαιοχριστιανική*.

Κατά την παλαιοχριστιανική εποχή στη Νικόπολη γίνονται σοβαρές αλλαγές. Η πόλη δέχεται επιδρομές και περιορίζονται οι εμπορικές της δραστηριότητες. Οι κάτοικοι στρέφονται τώρα στον αγροτικό τομέα και κρίνεται σκόπιμο να μικρύνει η πόλη. Κατασκευάζεται ένα νέο τείχος στο ανατολικό μέρος, προς τον Αμβρακικό κόλπο, που είναι περισσότερο ασφαλής απ' ό,τι η ανοιχτή θάλασσα, το Ιόνιο.

Παρ' όλα αυτά η Νικόπολη συνεχίζει να ακμάζει. Είναι πρωτεύουσα μιας τεράστιας επαρχίας της Αυτοκρατορίας που ονομάζεται «Παλαιά Ήπειρος» και απλώνεται από την Βόρειο Ήπειρο ως τη Ναύπακτο. Έδρα διοικητική λοιπόν αλλά και θρησκευτικό κέντρο, απ' όπου φημίζεται ότι πέρασε ο Απόστολος Παύλος, η Νικόπολη δεν μπορούσε παρά να λαμπρύνει με όμορφα μνημεία. Κτίζονται έξι μεγάλες εκκλησίες που ονομάζονται *βασιλικές*, και οι κυριότερες κοσμούνται με ψηφιδωτά δάπεδα μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας και με όμορφα δουλεμένα μάρμαρα.

ΡΩΜΑΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Α. Μνημείο του Αυγούστου.

Κτίζεται το 31 - 30 π.χ. ως ενθύμιο της μεγάλης νίκης του Οκταβιανού Αυγούστου ενάντια στον Αντώνιο και την βασίλισσα της Αιγύπτου Κλεοπάτρα. Το σημείο όπου κτίστηκε δεν είναι τυχαίο. Από το ύψωμα αυτό ο Αύγουστος παρακολούθησε την ναυμαχία του Ακτίου που τον καθιέρωσε μοναδικό ηγέτη, αυτοκράτορα της τεράστιας ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Πράγματι, ο λόφος στον οποίο βρίσκεται σήμερα το χωριό Νικόπολη, έχει πανοραμική θέα τόσο προς τον Αμβρακικό Κόλπο όσο και προς το Ιόνιο Πέλαγος.

Το μνημείο του Αυγούστου, κτισμένο με τεράστιες ορθογώνιες πέτρες, έχει στην προστινή του πλευρά μεγάλη λατινική επιγραφή που μας πληροφορεί ότι το κτίριο είναι αφιερωμένο στους θεούς Απόλλωνα, Άρη και Ποσειδώνα. Επίσης έχει «βαθουλώματα» με το ίδιο μέγεθος και σχήμα στα οποία ο Αύγουστος τοποθέτησε τα μεταλλικά *έμβολα* των πλοίων του Αντωνίου.

Έμβολα είναι τα μυτερά μεταλλικά αντικείμενα που είχε κάθε πολεμικό πλοίο στην Αρχαιότητα στο προστινό του μέρος. Με το έμβολο προσπαθούσε κάθε πλοίο να χτυπήσει το εχθρικό του, να το τρυπήσει και να το βυθίσει.

Στο μνημείο του Αυγούστου δεν έχουν γίνει ακόμα ανασκαφές, παρ' όλο που είναι σημαντικότερο από αρχαιολογική και ιστο-

ρική άποψη. Για το μνημείο αυτό έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον πολλοί επιστήμονες από όλο τον κόσμο. Χωρίς να φτάνει αυτό, το μνημείο κινδυνεύει να καταστραφεί από έναν αγροτικό δρόμο που, δεν ξέρουμε για τί, περνάει μέσα από αυτό.

Μνημείο του Αυγούστου: σχέδιο του μπροστινού τοίχου με τα έμβολα.

Β. Λουτρά «Μπεντένια»

Όπως κάθε μεγάλη ρωμαϊκή πόλη η Νικόπολη είχε και αυτή δημόσια λουτρά. Τα λουτρά δεν ήταν στην Αρχαιότητα ένας χώρος όπου απλώς χρησίμευε για τον καθαρισμό του σώματος. Οι πολίτες που πήγαιναν στα λουτρά συχνά ξόδευαν πολύ χρόνο για να περπατήσουν στους κήπους γύρω από το κτίριο, έβρισκαν ευκαιρία να συναντηθούν μεταξύ τους και να συζητήσουν επίκαιρα θέματα, πολλές φορές ακόμη και να γυμναστούν πριν μουν στο κτίριο του καθαρισμού. Έτσι λοιπόν εξηγείται η λαμπρότητα και το μέγεθος του δημόσιου αυτού κτιρίου. Από αρχαίες πηγές γνωρίζουμε ότι τα λουτρά, το γειτονικό θέατρο, το Στάδιο και το γειτονικό Γυμνάσιο αποτελούσαν τα «εν άλσει προάστεια» της Νικόπολης, δηλαδή μια χωριστή περιοχή, ένα ήσυχο προάστειο με δημόσια κτίρια που καλυπτόταν από δάσος. Δεν είναι δύσκολο να φανταστούμε την ομορφιά του φυσικού τοπίου και των ανθρώπινων δημιουργημάτων που θα απολάμβαναν την εποχή εκείνη οι κάτοικοι της Νικόπολης και των γειτονικών περιοχών κάθε φορά που θα επισκέπτονταν αυτό τον χώρο.

Στα λουτρά της Νικόπολης έχει γίνει μονάχα *αναστήλωση*, δηλαδή τοποθετήθηκαν στη θέση του κομμάτια τοίχων που είχαν πέσει με το πέρασμα του χρόνου. Δεν έχει γείνει ακόμα ανασκαφή για να αποκτήσουμε περισσότερες λεπτομέρειες για τον τρόπο λειτουργίας του κτιρίου και για να το χρονολογήσουμε με ακρίβεια. Πάντως τα λουτρά είναι ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα μνημεία της Νικόπολης.

Γ. Το Ωδείο.

Το Ωδείο στην Αρχαιότητα ήταν ένα δημόσιο κτίριο που χρησίμευε για μουσικές εκδηλώσεις. Μοιάζει πολύ με το αρχαίο θέατρο, καθώς έχει και αυτό σκηνή και κερκίδες, όμως έχει και σημαντικές διαφορές, όπως:

- Είναι αρκετά μικρότερα.
- Είναι στεγασμένο, ενώ το θέατρο δεν έχει σκεπή.
- Δεν είναι κτισμένο αναγκαστικά σε πλαγιά όπως το θέατρο, αλλά σε επίπεδο έδαφος.

Το Ωδείο της Νικόπολης έχει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά. Κτισμένο κατά τον πρώτο αιώνα μετά την γέννηση του Χριστού, καταπλήττει τους επισκέπτες για την τελειότητα της κατασκευής του. Όλο το βάρος των κερκίδων στηρίζεται σε μεγάλους ορθογώνιους στύλους, τους *πεσσούς*, και δημιουργούνται έτσι στο κάτω μέρος του Ωδείου τρεις στοές, μέσα από τις οποίες περνούσε ο κόσμος για να φτάσει στις θέσεις του. Οι μπροστινές θέσεις κατασκευάζονταν από πέτρα και

όχι από κεραμίδι και ήταν περισσότερο δουλεμένες από τους τεχνίτες επειδή προορίζονταν για τους επίσημους.

Η σκηνή, δηλαδή το μέρος όπου έστεκαν οι μουσικοί και τραγουδιστές κατά την διάρκεια της παράστασης, ήταν κτισμένη με μεγάλη τέχνη και λαμπρότητα. Στρωμένη με πολύχρωμες μικρές πλάκες έχει κατά μήκος τις μικρές κόγχες, δηλαδή βαθουλώματα με ημικυκλικό σχήμα, στις οποίες υπήρχαν την εποχή εκείνη αγάλματα. Στη σκηνή έφταναν οι καλλιτέχνες από τρεις μεγάλες πόρτες που βρίσκονται στο πίσω μέρος.

Τέλος, τον χώρο της παράστασης έτεμνε κάθετα ένα βαθύ χαντάκι στο οποίο στηριζόταν το σκηνικό, δηλαδή το τεράστιο ζωγραφισμένο πανί. Για κάθε έργο που παιζόταν, το σκηνικό άλλαζε ώστε να ταιριάζει στο θέμα και την ιστορία του έργου.

Στο Ωδείο έχουν γίνει αναστηλώσεις όπως και στα λουτρά Μπεντένια. Το Ωδείο της Νικόπολης που είναι ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα της Ελλάδας, δίνεται σήμερα στον Δήμο της Πρέβεζας για εκδηλώσεις, συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις. Είναι μ' άλλα λόγια ένα αρχαίο μνημείο που χρησιμοποιείται και στις μέρες μας. Γι' αυτό θα πρέπει όλοι μας να το σεβόμαστε και να μην το γεμίζουμε με σκουπίδια ώστε αυτό να διατηρηθεί ως στολίδι στην αιωνιότητα και να το απολαμβάνουν οι άνθρωποι στο μέλλον.

Δ. Το Υδραγωγείο και το Νυμφαίο

Η περιοχή της Πρέβεζας είναι γνωστό ότι έχει μεγάλο πρόβλημα νερού. Το ίδιο πρόβλημα αντιμετώπιζαν και οι κάτοικοι της Νικόπολης. Ίσως ακόμα μεγαλύτερο από το σημερινό, αφού η αρχαία Νικόπολη, πόλη πολύ μεγαλύτερη από την Πρέβεζα αριθμούσε πολλές χιλιάδες κατοίκους.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο κατασκευάζεται το Υδραγωγείο. Ένας αγωγός, κτισμένος πάνω σε κολόνες, ξεκινά από τις πηγές του Αγίου Γεωργίου και διατρέχοντας απόσταση 40 περίπου χιλιομέτρων φτάνει στη Νικόπολη χαρίζοντας στους κατοίκους της το πολυτιμότερο αγαθό της φύσης, το νερό. Το Υδραγωγείο της Νικόπολης ήταν τόσο καλοφτιαγμένο, που το χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της περιοχής για πολλούς αιώνες μετά.

Με την ζωογόνα δύναμη του νερού έχει σχέση και το μεγάλο ιερό, το Νυμφαίο. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι το Νυμφαίο κτίστηκε δίπλα στο Υδραγωγείο, στο σημείο δηλαδή που οι κάτοικοι της Νικόπολης υποδέχονται το νερό. Οι αρχαίοι στο Νυμφαίο λάτρευαν τις Νύμφες, θεότητες των ποταμών, και έκτιζαν ιερά για να τις ευχαριστήσουν.

Το Υδραγωγείο σώζεται σε καλή κατάσταση σε μερικά μόνο σημεία. Τα περισσότερα κομμάτια του Υδραγωγείου έχουν καταστραφεί, ενώ άλλα είναι έτοιμα να καταστραφούν είτε από τις βροχές και την υγρασία είτε από τις ανθρώπινες επεμβάσεις. Το Νυμφικό διατηρείται σε καλή κατάσταση.

ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

A. Το παλαιοχριστιανικό τείχος

Το τείχος της Νικόπολης είναι ένα από τα πιο επιβλητικά μνημεία της. Δεσπόζει με τον όγκο και την όμορφη κατασκευή του κατά μήκος της εθνικής οδού Πρέβεζας - Ιωαννίνων.

Κτίζεται κατά τον 5ο αιώνα, όταν πια έχει διαλυθεί η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και ο τότε γνωστός κόσμος αντιμετωπίζει κάθε λογής πρόβλημα. Το εμπόριο παρακμάζει καθώς τα εμπορικά πλοία κινδυνεύουν ολοένα και περισσότερο από τους πειρατές, ενώ στη στεριά κάνουν επιδρομές βαρβαρικοί λαοί. Διαλύεται δηλαδή η «ρωμαϊκή ειρήνη».

Σ' αυτή την εποχή λοιπόν η Νικόπολη δέχεται επιδρομές από τους Βησιγότθους, τους Βανδάλους, τους Γότθους και στη συνέχεια τους Σλάβους. Ήταν απαραίτητο να κατασκευαστεί ένα ισχυρό και ανθεκτικό τείχος για να αποκρούσει τις επιδρομές αυτές και να προφυλάξει την πόλη από την καταστροφή. Έτσι κατασκευάζεται το παλαιοχριστιανικό τείχος που έχει μήκος 2 χιλιόμετρα περίπου, ύψος 5 - 8 μέτρα και 35 πολεμικούς πύργους. Ακόμη τρεις με τέσσερις πύλες από τις οποίες η μεγαλοπρεπέστερη είναι γνωστή ως Αραπόπορτα και βρίσκεται στον δρόμο που οδηγεί προς το Ωδείο. Η Αραπόπορτα έχει από τη μία και την άλλη πλευρά κυκλικούς πύργους ενώ έχουν σωθεί ακόμα και οι πολεμίστρες σε ορισμένα σημεία.

Εντυπωσιάζει τους σημερινούς επισκέπτες της Νικόπολης όχι μόνο το μέγεθος και η δύναμη του παλαιοχριστιανικού τείχους αλλά και η ομορφιά του, που πετυχαίνεται με τις χονδρές κόκκινες γραμμές των κεραμιδιών και τα κεραμιδιένια διακοσμητικά σχήματα ανάμεσα στις πέτρες. Όλα αυτά δείχνουν πόσο μεγάλη ήταν η αγάπη για την ομορφιά και την χάρη των πρώτων χριστιανών, που τους ωθούσε να την προβάλλουν ακόμα και σε καθαρά πολεμικά μνημεία.

Τα παλαιοχριστιανικό τείχος της Νικόπολης βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση. Παρ' όλο που έχουν γίνει κατά καιρούς αναστηλώσεις πολλά σημεία του τείχους κινδυνεύουν να καταρρεύσουν.

Βασιλική Δουμετίου: Ψηφιδωτό δάπεδο με παράσταση Θάλασσας.

B. Η Βασιλική του επισκόπου Δουμετίου.

Θα πρέπει πρώτα να γνωρίζουμε ότι όταν μιλάμε για παλαιοχριστιανική βασιλική εννοούμε μια εκκλησία, ένα θρησκευτικό κτίριο με πολλά διαμερίσματα, που κτίζεται συνήθως στην περίοδο από τον 4ο μέχρι τον 6ο μ.χ. αιώνα, δηλαδή τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.

Η παλαιοχριστιανική βασιλική διαιρείται γενικά στα παρακάτω μέρη: **Το αίθριο**, που έμοιαζε με αυλή και είχε γύρω στοά. Εδώ έμπαιναν πρώτα οι πιστοί για να πλυθούν σε λεκάνες πέτρινες με νερό, ώστε να είναι καθαροί στη λειτουργία.

Ο νάρθηκας, που ήταν στενόμακρη αίθουσα και οδηγούσε με τρεις ή και περισσότερες πόρτες στον κυρίως ναό. Ο νάρθηκας προοριζόταν για τους κατηχούμενους, δηλαδή τους ανθρώπους που δεν είχαν γίνει ακόμα χριστιανοί αλλά διδάσκονταν τη νέα θρησκεία, και γι' αυτούς που είχαν αμαρτήσει και μετάνιωσαν για τα σφάλματά τους.

Ο κυρίως ναός, το μεγαλύτερο διαμέρισμα της εκκλησίας που, όπως συμβαίνει και σήμερα, προοριζόταν για τους πιστούς που παρακολουθούσαν την λειτουργία. Ο κυρίως ναός διαιρείται σε τρία ή περισσότερα μέρη από στρόγγυλες, μαρμάρινες συνήθως κολόνες, τους κίονες. Ανάμεσα στους κίονες υπήρχαν μαρμάρινες πλάκες με σκαλισμένα φυτά, ζώα σταυρούς και γεωμετρικά σχήματα. Οι πλάκες αυτές, που τις τοποθετούσαν όρθιες, ονομάζονται **θωράκια**

Το ιερό βήμα, που είναι το κυριότερο διαμέρισμα της εκκλησίας. Εδώ έστεκαν οι ιερείς που τελούσαν τη λειτουργία. Στο κέντρο του ιερού υπάρχει η Αγία Τράπεζα, που την εποχή εκείνη συνήθως στηριζόταν σε μικρούς κίονες. Κάτω από την Αγία Τράπεζα ήταν θαμμένα τα οστά ενός Αγίου ή ενός μάρτυρα, δηλαδή ενός χριστιανού που βασανίστηκε και σκοτώθηκε από τους ειδωλολάτρες επειδή πίστευε στον Χριστό.

Πολλές φορές η παλαιοχριστιανική βασιλική είχε και δεύτερο όροφο, τον **γυναικωνίτη**. Η βασιλική είχε πάντα ξύλινη στέγη και πολλά παράθυρα για να μπαίνει άπλετο φως στο ναό.

Η βασιλική Δουμετίου, που πήρε το όνομα της από τον επίσκοπο Δουμέτιο που την έκτισε, είναι ένα λαμπρό παράδειγμα παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Ευρύχωρη εκκλησία με πολλά μαρμάρινα κομμάτια ξεχωρίζει για την σοφή αρχιτεκτονική της. Το πιο ξεχωριστό όμως στοιχείο της είναι τα *ψηφιδωτά δάπεδα*.

Ολόκληρες εικόνες στα πατώματα της εκκλησίας, φτιαγμένες με μικρές πολύχρωμες πέτρες, τις *ψηφίδες*, χαρίζουν αστραφτερό πλούτο και ζωντάνια στους ιερείς και στους πιστούς που συμμετέχουν στην χριστιανική λειτουργία. Πολλά και πλούσια σε φαντασία είναι τα θέματα των ψηφιδωτών: κυνηγοί αντιμετώπι με άγρια ζώα, ψαράδες, μικρά και μεγάλα ψάρια μέσα σε καταγάλανο ωκεανό, πουλιά, δένδρα, φυτά και φρούτα δημιουργούν εικόνες που δύσκολα

μπορούμε σήμερα να φανταστούμε. Αν συνδυάσουμε μάλιστα τις εικόνες αυτές με τα πολύχρωμα μάρμαρα που υπήρχαν στους τοίχους, του κατάλευκους κίονες και τα θωράκια δεν θα διαφωνήσουμε με τους επιστήμονες που θεωρούν την Βασιλική Δουμετίου μία από τις λαμπρότερες βασιλικές της Ελλάδας.

Στην βασιλική Δουμετίου αντιμετωπίζουμε ένα τεράστιο πρόβλημα με τα ψηφιδωτά δάπεσα. Παρ' όλο που έχουν πολύ σημαντική αρχαιολογική αξία, τα ψηφιδωτά της βασιλικής αυτής, όπως και των άλλων δύο βασιλικών της Νικόπολης (βασιλική Αλκίσιωνος και βασιλική Ασυρμάτου), παραμένουν να καταστρέφονται από την βλάστηση και την υγρασία. Σκεπασμένα με πλαστικό σαπίζουν μέρα με τη μέρα. Είναι απαραίτητο, πριν ολοκληρωθεί η καταστροφή, τα ψηφιδωτά αυτά να ξεσκεπαστούν και να τοποθετηθούν σκεπές πάνω απ' αυτά. Είναι ο μοναδικός τρόπος τόσο για να προστατεύσουμε την μοναδική αυτή αρχαία μας κληρονομιά, όσο και να μπορεί ο καθένας μας να βλέπει και να χαιρετά τα ψηφιδωτά αριστουργήματα της χριστιανικής τέχνης.

ΚΕΙΜΕΝΟ: Άγγελος Παληκίδης, αρχαιολόγος
ΣΧΕΔΙΑ: Αθηνά Τσουμάνη, σχεδιάστρια.